

TAĞI TAĞIYEVİN YARADICILIĞINDA TEMATİK ƏSƏRLƏR

Günay Hübətova,
Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq
Akademiyasının dissertantı
E-mail: gunay-narmin@mail.ru

Azərbaycan təsviri sənətinin tərəqqi dövründən, rəngkarlıqda süjetli-tematik və məişət janrından danışarkən, kompozisiyaları məxsusi tematika və zəngin rəng ahəngdarlığı ilə seçilən Tağı Tağıyevin yaradıcılığı xüsusi qeyd olunmalıdır. Bu baxımdan rəssamın məişət janrlı əsərlərinin səciiyyəvi xüsusiyyətlərini digər janrlı işlərlə müqayisədə izləyək:

Bildiyimiz kimi, portretdə təsvir predmeti insandır. Yəni, portretin kompozisiyası əsasən insan surəti üzərində cəmləşir. Eynilə natürmort janrında işlənmiş əsərlərdə diqqət mərkəzini müəyyən əşyalar, onların seçilmiş, ən optimal nöqtəyi-nəzərdən təsviri müəllifin ilham-fantaziya imkanları daxilində bədii əks-izah məsələləri təşkil edir.

Tağı Tağıyev yaradıcılığı üçün mövzu aktuallığı ilə bərabər, mövzu rəngarəngliyi də xarakterikdir. O, müxtəlif axarı ictimai-siyasi proseslərlə bərabər, tarixi hadisələrə, təbii gözəlliklər, natürmort və məişət sahələrinə də tez-tez müraciət edir. Dərhal bu da qeyd edilməlidir ki, o, hansı mövzuya müraciət edirsə-etsin, nəyi çəkirsə-çəksin, həmin obyektə öz qəlbinin bütün hərarətini, sevgisini, dünyabaxışına münasib duyğu-duyumunu hopdura bilir. İstedadlı fırça ustasının əsərlərlə tanış olub, sənət dünyası ilə baş-başa qaldıqda onun necə gözəl və həssas bir qəlb sahibi olması, rənglərlə diltapma bacarığı da bütün incəliklərlə üzə çıxır.

Tağı Tağıyevin portret janrında çəkdiyi əsərlər diqqəti daha çox cəlb edir. O, çəkdiyi portretlərdə insanın tək elə zahiri görkəmini, üz cizgilərini verməklə kifayətlənmir; həmin şəxsin daxili aləmini, iç dünyasını, hətta onun hansı peşənin sahibi olmasını belə yüksək sənətkarlıqla təsvir edib, tamaşaçısına çatdırır (1, səh. 5).

Qeyd etmək lazımdır ki, Tağı Tağıyevin yaradıcılığında, müəllif mənəinə yaxın və doğma olan milli elementlər olduqca güclü və bitkin şəkildə özünü büruzə verir. Hiss edilir ki, rəssam uşaqlıq illərindən Azərbaycan dekorativ-tətbiqi sənətinin parlaq və əlvan koloritini yer-tarınca duymuş, bu sahənin zəngin və çoxcəhətli ornamental üslubunu dərindən mənimsəmiş, Azərbaycan incəsənətinin elmi-aspəktal cəhətlərini də mükəmməl öyrənmişdir. Bütün bunlara istinadən aminliklə söyləyə bilərik ki, onun parlaq dekorativ rəngkarlığı məhz Azərbaycan milli incəsənətinin xalqı professional ritmikəsindən və qidalanmışdır.

Yuxarıdakı qənaətimiz baxımından "Mənim babam və nənəm", Qarabağ kilimi fonunda işlənən "Kələğayılı gənc qadının portreti" əsərləri Tağı Tağıyev yaradıcılığında xüsusi yer tutur. Hər iki əsər

rəng akkordlarının gücü, sadə və lakonik kompozisiya quruluşu ilə fərqlənir. Sadəliyi ilə yanaşı, fondakı xalçanın ritmik ornamental tərtibatı sayəsində kifayət qədər dinamik və dekorativ təsir bağışlayan bu kompozisiyalarda xalça faktoru mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Maraqlı detallardan biri də budur ki, rəssamın ilham mənbəyi məhz milli Azərbaycan xalçaları, onların kompozisiya quruluşlarının kamilliyi, ornamental üslubudur. Bu mənbə müəllifə doğma çalarlarla zəngin rəng hissi, rəng təmizliyinin mütənəsiblik duyğusu, dəqiq və harmonik xətlər kimi keyfiyyətlər aşılamişdır.

Tağı Tağıyevin 1978-ci ildə çəkdiyi "Baba və nəvə" əsəri, süjet xəttinə görə, əvvəlki tablolarından fərqlənir. Müəllif bu rəsmi mərkəzində babanın nəvəsini əsgərliyə yola salmasını vurğulayıb. Qırmızı ulduzlu papaq və uzun şineldə təsvir olunan gənc nəvə əlində silah vəziyyətində verilib. Onun arxa tərəfində dayanmış ağı saqqallı baba isə nigarən və hayəcanlı görkəmdə təqdim olunur. Buradakı parlaq ton, fon və digər çalarlarla əhatələnən obrazlar duyğusal hisslərlə zəngin bir tərənnüm-təəssürat aləmi yaradıb. Tağı Tağıyev bu əsərdə adi bir insani akt anına - vidalaşma səhnəsində yaşanan statik həyəcana əbədi (və statistik!) yaşam ömrü verib! Qeyd edək ki, rəssam bu əsərdə hisslərə gərəyinca yer ayırsa da, emosiyaları reklamladıqca - çılpəqləşdirməyə can atmayıb; çox sadə kompozisiya ilə fraqment-baxış yaradıb.

Bu kimi duyğusal rəy və epitetləri, yaradıcılığı maraqlı və tematik şəkillərlə zəngin olan Tağı Tağıyevin "İşin yekunu" əsəri haqqında da söyləmək olar.

Tağı Tağıyev öz əsərlərində həyatda gözəlliyinə pərəstiş etdiyi Azərbaycan qadınının əmək fədakarlığını, çalışqanlığını da yüksək qiymətləndirir, bu zərif cinsin nümayəndələrini sevä-sevä vəsf edir. Müəllif şairlərin xeyalını ilhama gətirən ana məhəbbətini qadın obrazlarında bütün özəlliklərlə tərənnüm etməyə çalışır. Şəxsi və ümumxalq səadətinin bir-birindən ayrılmaz olduğunu göstərən rəssam dərin düşünlümlü süjet xəttinə, real və obrazlı təfəkkürə, canlı karakterlərin dərin psixologiyasına əsaslanır.

Orijinal fitri istedadı, coşqun yaradıcılıq əməyli adı Azərbaycanın

görkəmli sənətkarları sırasına düşmüş Tağı Tağıyev, dövrümüzün qəhrəmanlıq və vətənpərvərlik pafosunu qəlbən yaşayan müasirlərimizin düşüncə, hiss, arzu və əməllərini monumental surətlərdə, ciddi və təkmlinli boyalarla şöhrətləndirməyi bacaran rəssamlardandır. Onun yaradıcılığı varlığın yüksək fəlsəfi mahiyyətindən qidalanan əsl novatorluğun timsalidir. Rəssamın özünəməxsus cəhətləri təkcə mövzu dairəsi ilə məhdudlaşmış, bu, onun bədii forma və təsir vasitələrində də özünü qəbəriq şəkildə göstərir.

Məlum olduğu kimi, zəngin ornamental xalçalar hələ qədim dövrlərdən hər bir azərbaycanlının evinə özünəməxsus kolorit gətirmişdir. Bunu, uşaqlığını yadına salan rəssamın özü də xatırlayır: "Yayda anam xalçaları divardan və yerdən yığışdıranda, evimiz gözümdən düşərdi. Mənə elə gəlirdi ki, bomboz, həyat izi görünməyən bir səhradayam..." (3, səh. 6)

Öz əsərlərində, quramalarında bizi əhatə edən gerçəkliyin müxtəlif mövzularına müraciət edən rəssam milli ornamentalərdən, xalq sənəti ənənələrindən bəhrələnərək vurğunu olduğu təbiəti, gündəlik həyatımızdakı duyğulu hadisələri böyük bədii-dinamik həyəcanla canlandırır. Bu icra tərzində materialın fakturasını ala dərəcə

də hiss edən rəssam, kontrast-kolorit nisbətlərin təqdimatında da son dərəcə diqqətlidir.

T. Tağıyevin olduqca məhsuldar işləyən məişət mövzusunda yaratdığı "Qəhrəman ana" çoxfıqurlu kompozisiyasının məzmunu ailə şənliyi ilə əlaqədardır; oğullar, qızlar, nəvələr sevinc dolu nəzərlərini bəxtəvər anaya dikərək, onu xoş təbəssüm və gül dəstələri ilə qarşılayırlar. Hadisənin cərəyan etdiyi otağın daxili görünüşündə, sifətlərdə, libaslarda, bayram şirnisini təsvir edən stolüstü natürmortda milli keyfiyyətlər qəbəriq nəzərə çarpır. Əsərin məzmunu, bədii ifadə tərzii aydın və anlaşılıqlıdır. Buradakı hər qəhrəmanın sir-sifət cizgilərində mənəvi zənginliklə bahəm, yaş, mövqə səlahiyyət "status"larından asılı olmayaraq, doğal bir "sədəlik-sədəlvəhlük" də əks olunub...

Yaratdığı tabloları izlədikcə bir daha əmin olursan ki, T. Tağıyev fikrindəkiləri kətan üzərinə həkk edərək, sadəcə, "üzəndətdi" gözoşarlığa, gəldi-gədəd cəlbədiciliyə üstünlük vermirdi. O, daha çox əsərin fəlsəfi yozumuna, tamaşaçı tərəfindən "ifadə olunduğu kimi" qavranmasına çalışır.

Azərbaycan boyakarlıq sənətinin parlaq nümayəndəsi olan

"Xalça satıcısı"
(1943)

T. Tağıyev öz mövzu və janr zənginliyi, bədii forma əlvanlığı və estetik kamilliyi ilə fərqlənərkədir. Bu bacarıqlı əllərin məhsulu olan əsərlərin sorağı dünyanın mötəbər muzey və qalereyalarından, habelə saysız şəxsi kolleksiyalardan gəlir.

Tağı Tağıyev bir rəssam kimi sovet ideologiyasının təsiri altında formalaşmasına baxmayaraq, heç vaxt milli ruhda yaratdığı unutmamışdır. Onun əsərlərində Azərbaycanın tarixi şəxsiyyətləri, milli qəhrəmanları, əmək adamları, Azərbaycan təbiətinin ab-havasını əks etdirən mənzərələr, milli nemətlərimizi əks etdirən natürlər təsvirləri başlıca yer tutur. Rəssamın dünya muzeylərini və şəxsi kolleksiyaları bəzəyən bir sıra əsərlərindən başqa, bir çox süjetli-tematik kompozisiyaları Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyində saxlanılır (4, səh. 34).

Tağı Tağıyev öz əsərləri haqqında: "Lövhələrimi də övladlarım həssas edirəm. Hər hansı yeni tablolu sərgiyə verərkən, uzun müddət emalatxanəmdə nəyinsə çatışmadığını duyuram. Axı bədii əsər də, bir növ, övləddir. Böyüdüb, boya-baş çətdirirsən, arzularını doğruldursa, fərlənlər, sevinirsən. Yeni lövhələrimdən ayrılanda, qız köçürüb intizar keçirən valideynlər kimi oluram..." (2, səh. 8).

Tağı Tağıyevin bu sözlərini eşidərkən, onun Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyində, Tretyakov Qalereyasında (Moskva), S. Mümtaz adına Azərbaycan Dövlət Ədəbiyyat və İncəsənət Arxivində, Azərbaycan Dövlət Rəsm Qalereyasında, Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının fondunda, qohumlarında ayrı-ayrı yaxın-uzaq adamların kolleksiyasında saxlanılan müxtəlif texnikalarda işlədiyi mənzərə, natürlər, tematik tablolar və digər rəsm nümunələri haqq düşündüm... ♦

Ədəbiyyat

1. K. Kərimov. "Əmək adamlarının yanında". "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti. Bakı – 1963.
2. Qorki küçəsi 25: Moskvada, SSRİ Rəssamlar İttifaqının sərgi salonunda Əməkdar incəsənət xadimi "T. Tağıyevin fərdi sərgisinin açılması haqqında". "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti. Bakı – 1969.
3. M. Nəcəfov. "Yaradıcılıq yolları ilə" (rəssam T. Tağıyevin əsərlərindən ibarət sərgi haqqında). "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti. Bakı – 1968.
4. G. Quliyeva. "Tağı Tağıyev". Bakı – 2013.

Резюме

В статье дается информация о тематических произведениях в творчестве народного художника Таги Тагиева. Рассматриваются такие работы художника, как "Мои бабушка и дедушка", "Дед и баба", "Конец работы".

Отмечается, что Таги Тагиев, преклоняясь перед красотой азербайджанской женщины, высоко оценивал ее самоотверженный труд. На основе своего высокоразвитого мышления, глубоко продуманных сюжетных линий художник в своих картинах демонстрировал психологию характера, неразрывную связь личного и общенародного счастья.

Ключевые слова: композиция, тематическое табло, колорит, художник, живопись.

Summary

In article there is given information about thematic works in the creativity of People's Artist Tagi Tagiyev. Among them "My grandfather and grandmother", "Grandfather and grandmother", "Result of the work" works note. Tagi Tagiyev as adore the beauty of Azerbaijan woman and appreciate her diligent, sacrifice. Private and public happiness is inseparable from the artist agreed, a deep story line, creative thinking, based on the psychology of the characters live.

Key words: composition, thematic spreadsheet, color, artist, painting